Tidsskriftet Tidsskrift for Den norske legeforening

Tysklands store tap

BOKOVERSIKT

Inntil 1933 var Tyskland blitt tildelt flere nobelpriser enn noe annet land. En tredel, 33, av de vitenskapelige prisene hadde gått til tyske forskere. Storbritannia hadde vunnet 18, USA seks. Det var ingen tvil om hvor det vitenskapelige sentrum lå. Etter at Hitler kom til makten, forlot sju av prisvinnerne Tyskland. Det samme gjorde 20 andre forskere som senere mottok nobelprisen.

I boken *Hitler's gift* beskrives noen av de begavelsene som flyktet til Storbritannia og USA. Flere av fysikerne, som Albert Einstein og Erwin Schrödinger, var allerede internasjonalt kjent. En rekke biologer skulle yte viktige bidrag til medisinsk vitenskap, blant dem Hans Krebs, kjent blant alle medisinere for Krebs' syklus. Forfatterne betoner tapet for Tyskland, men først og fremst den gave disse forskerne var for de landene de kom til. Men virkeligheten er ikke nødvendigvis så enkel. I forordet protesterer en av dem som flyktet, biokjemikeren og nobelpristakeren Max Perutz (f. 1914) mot en slik fremstilling. Han føler først og fremst at det var i England han fikk mulighetene til å utfolde sitt talent. Selv uten Hitler, hadde Perutz ikke kunnet fått utrette i Østerrike det han fikk gjort i England. "It was Cambridge that made me, and for that I am forever grateful," skriver han.

Tysklands vitenskapelige tilbakegang skyldtes imidlertid ikke bare at så mange fremstående forskere måtte forlate landet. Mange utmerkede vitenskapsmenn ble selvsagt værende i Tyskland. Problemet var også at vitenskap ble ansett som ledd i den politiske prosessen, og partikadrer ble plassert i ledende universitetsstillinger. Dette hemmet forskningen og særlig rekrutteringen i lang tid (1).

Selv om England i boken roses for sin innsats for å hjelpe de flyktende vitenskapsmenn, var holdningen til flyktende leger ganske annerledes. Tyske leger var generelt sett ikke velkomne (2). Dette beskrives ikke i boken. Forfatterne omtaler bare om lag 40 av de hundrevis av intellektuelle som flyktet. De har valgt ut de mest celebre og andre som de har kjent personlig. Boken er altså ikke noen vitenskapelig gjennomgang av temaet, men den gir en lettlest og engasjerende innføring i et viktig avsnitt av vitenskapshistorien.

ErlendHem

LITTERATUR

1. Gratzer W. A diaspora and its blessings. Nature 2001; 408: 907 – 8.

2. Pyke D. Contributions by German émigrés to British medical science. QJM 2000; 93: 487 – 95.

Publisert: 10. desember 2001. Tidsskr Nor Legeforen.
© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 24. juni 2026.